

Památný druh Kanárských ostrovů dračinec obrovský

Až pohádkově neskutečným dojmem působí válcovité kmene tohoto stromu nesoucí polokulovitou až deštníkovitou hustou korunu z tlustých větví zakončených růžicemi mečovitých listů. Starší volně rostoucí jedince většinou keřovitého vzrůstu můžeme obdivovat i v některých botanických zahradách ve Středozeří a v západní Evropě, ovšem mnohem působivější jsou solitérní jednokmenné stromy v zahradách, parcích i v přírodě na Kanárských ostrovech, kde je druh endemický.

Rod dračinec (*Dracaena*), dříve řazený do čel. liliovitých (*Liliaceae*), podčel. dračincovitých (*Dracaenoideae*), případně do čel. agávovitých (*Agavaceae*), se v současné době (S. W. Judd a kol. 2002) řadí do čel. listnatcovitých (*Ruscaceae*) a čítá přibližně 80 druhů (podle některých autorů i více) rozšířených hlavně v tropech Starého světa. Několik zástupců se vyskytuje i ve Střední Americe, na Kubě, v Makaronésii a na Havajských ostrovech. Kromě rodu *Dracaena* náleží do této čeledi i *San-*

sevieria (tenura, *S. trifasciata* je známa též pod lidovým označením tchýnin jazyk), i když podle některých systematických prací (např. Kubitzki a Rudall 1998) nejsou pro její oddělení od rodu *Dracaena* z morfologického hlediska žádné podstatné důvody a užívání jména je založeno spíše na tradici; podle Kódu botanické nomenklatury však patří ke jménům konzervovaným. Místy dosud užívané, ale neplatné rodové jméno některých dračinců je *Pleomele* (např. *Pleomele reflexa* místo *D. reflexa*).

České jméno dračinec je odvozeno z řeckého drakania (dračice) a má obdobu i v jiných jazycích (např. španělsky drago, portugalsky dragoeiro). V zahradnické praxi se však někdy nesprávně používá i pro rod *Cordyline* z čel. *Laxmanniaceae* (dříve řazena do čel. *Agavaceae*), jejíž správné jméno je dračinka. Dračince patří hned po fíkovnících k nejpěstovanějším pokojovým rostlinám, zejména v Evropě. U nás se velmi často pěstují zejména madagaskarská *Dracaena marginata* a západoafrické *D. fragrans* a *D. surculosa* (syn. *D. godseffiana*). Stromovitých druhů vzhledem podobných dračinci obrovskému (*D. draco*) je však málo. Patří k nim *D. cinnabari* původní na Sokotře, o níž psal poutavě v Živě F. Starý (1991, 2: 67–70) a podrobněji pak K. Šťastný a kol., kteří se zabývali soustavným studiem flóry a fauny tohoto ostrova (Živa 2002, 1: 22–26), nebo *D. ombet* či *D. schizantha* rostoucí v tropické východní Africe. Před časem byl z ostrova Gran Canaria popsán nový druh dračince – *D. tamaranae* (A. Marrero a kol. 1998). Největších rozměrů ale dosahuje právě dračinec obrovský.

Kořenový systém tohoto druhu odpovídá jednoděložným rostlinám (tj. homorhizie), kořeny jsou poměrně dužnaté, na povrchu oranžové. Na bázi kmene často vznikají opěrné chůdové kořeny. Rostliny mohou být mnohokmenné, keřovitěho kompaktního vzhledu, kdy každý kmen zakončuje hustá růžice listů (obr. 3 a obr. na 2. str. obálky), nebo jednokmenné (obr. 1). Kmen bývá krátký, zprvu válcovitý, světle až okrově šedý, hladký (obr. 5), velmi hustě pokrytý úzkými příčnými hnědavými jízvami po opadáních střídavých listech (obdobu kroužků jizev po opadáních listech palem), později hluboce nepravidelně brázdité a rozpukaný, zkorkovatělý. Na vrcholu se přeslenitě větví v nestejný počet krátkých tlustých větvenovitých až válcovitých větví, na koncích obdobně rozvětvených. Teprve na nejvyšších z nich vzpřímeně vyrůstají širokou bází přisedlé mečovité celokrajné tuhé listy s úzkým bělavým okrajem a šedavým voskovým povlakem. Dorůstají až přes 60 cm délky při šířce kolem 5 cm, jsou lysé a mají velmi hustou souběžnou žilnatinu. Mladé listy mají mírně kápořitou špičku, nejstarší postupně usychají a opadávají. Latovité, koncové, postupně převislé květenství se

- 1 Starší jedinec dračince obrovského (*Dracaena draco*) na okraji vesnice Chammorga v pohoří Anaga v severním cípu ostrova Tenerife
- 2 Druhý nejstarší a nejmohutnější dračinec obrovský ve městě Icod de los Vinos při severozápadním pobřeží ostrova Tenerife. Kořenový systém již nestačí udržet mohutný kmen proti náporům větru, takže je ukotven dráty
- 3 Dračinec obrovský s prvním rozvětvením kmene, nad jednou růžicí listů s odkvetlým květenstvím
- 4 Plodenství dračince obrovského v botanické zahradě v Messině na Sicílii. Foto R. Picone
- 5 Na mladších kmenech vynikají příčné dlouhé husté jizvy po opadáních listech; mají skořicovou barvu. Snímky V. Zeleného, pokud není uvedeno jinak

tvorí až po mnoha letech. Vytvořením květenství se omezí apikální dominance, takže pod ním začíná růst bočních větví (obvykle z více pupenů). Větvění stonku je tedy sympodiální (postranní větve mohutní a postupně přerůstají hlavní stoněk).

Oboupohlavné pravidelné trojčetné květy vyrůstají na článkovaných krátkých stopkách a mají kolem svrchního semeníku krátce trubkovitě srostlé okvětní s 6 nažloutle bílými cípy; s okvětním srůstají i nitky tyčinek. Blizna je mělce trojlaločná. Květy rozkvétají v noci a příjemně voní, takže je zřejmě opylují lišajové, jak bylo zjištěno u jiných druhů rodu. Plod je dužnatá, za zralosti oranžová nasládlá bobule se třemi jednosemennými pouzdry. Klíčení semen je hypogeické (dělohy zůstávají v osemeni pod zemí).

Kmeny a větve dračince obrovského obsahují bezbarvou pryskyřici na vzduchu oxidující v hnědočervenou hmotu, která se kdysi pod jménem dračí krev vyvážela z ostrova Tenerife do Evropy a používala v barvířství, lékařství i magii. Obsahuje barvivo drakorubin biflavonoidního charakteru. Droga má výrazné dezinfekční účinky (podobně jako pryskyřice *D. cinabari*, v malém měřítku dosud sbíraná na Sokotře). Při zpracování pryskyřice s kyselinou dusičnou vznikají polyuhlikaté dracénové a drakonové kyseliny, které jsou barevné.

Značným problémem je určení, resp. odhad stáří stromů, poněvadž kmeny nemají kambium (druhotné dělivé pletivo) a tedy ani letokruhy srovnatelné s rostlinami dvouděložnými. Zvláštnosti anatomie stonku dračinců nedaly spát některým botanikům již od první poloviny 19. stol. a k uvedené tematice existuje u některých druhů řada podrobných prací. Ty důkladně zhodnotili M. H. Zimmermann a P. B. Tomlinson (Journal of the Arnold Arboretum 1969 a 1970) a vlastním studiem mladých kmínků *D. fragrans* dospěli k závěru, že sekundární tloušťnutí dračinců umožňuje široký pás dělivého pletiva na obvodu stonku, které dostředivě vytváří koncentrické lýkostředné cévní svazky, oddělené pruhy parenchymatických buněk. Střední váleček stonku pak obsahuje nepravidelně roztroušené kolaterální uzavřené cévní

svazky, jak je běžné i u jiných jednoděložných.

Z praktického hlediska se za určité vodítko k odhadu věku považuje rozkvétání stromů opakující se údajně po 15 letech, po němž dochází k dalšímu rozvětvení vrcholu větve. Stáří stromů se tedy počítá podle počtu přeslenů větví nad sebou; k němu je nutno přidat i stáří poprvé kvetoucího kmene. To bývá i v příznivých klimatických podmínkách v oblasti původu nejdříve kolem 10. roku věku. Podle uvedeného schématu má většina starých stromů na Kanárských ostrovech jen 100–150 let. Největší žijící jedinci jsou chráněni ve městě Icod de los Vinos při severozápadním cípu ostrova Tenerife (obr. 2). Stáří mohutnějšího z nich o výšce asi 15 m a široké deštníkovité koruně se odhaduje zhruba na 400 let. Zřejmě nejstarší exemplář dračince obrovského v Orotavě na Tenerife měl v r. 1799 výšku asi 21 m a obvod kmene 14,5 m, takže i vynikající přírodovědec A. von Humboldt ho nadhodnotil věkem několika tisíc let; strom však padl při vichřici v r. 1821. Stejně dopadl i další obrovský strom zničený hurikánem v r. 1867.

Dračínek obrovský pochází původně zřejmě jen z ostrovů Tenerife, La Palma a Gran

Canaria, kde se ojediněle dosud vyskytuje v přírodě na svazích kopců (na Tenerife např. při úpatí pohoří Anaga v blízkosti obce Chamorga). Patří k přísně chráněným druhům místní flóry. Je však často vysazován pro okrasu v mnoha pobřežních městech nejen na Kanárských ostrovech, ale i na Azorách, Madeiře a Kapverdských ostrovech.

Pěstování dračince obrovského není ani v našich podmínkách nijak obtížné. Rostlina lze vypěstovat ze semen vysetých nejlépe v množárně se spodním teplem (stonkové řízků běžně používané při množení některých jiných dračinců lze vzhledem ke vzácnosti druhu sotva použít). Semena lze pak pěstujeme v kořenáčích jako jiné pokojové rostliny. Nejsou nijak náročné, vyžadují jen dostatek světla poblíž okna bez přímého silného oslunění, úživnou zeminu a přiměřenou vlhkost (v zimě nižší). Snáší i suchý vzduch, takže není nutné rosení jako u jiných pěstovaných druhů rodu, a v zimě i teploty kolem 10 °C. V letním období můžeme rostliny umístit ven do polostínu. Rostou pomalu, postupně vytvářejí kmínek a v pokojových podmínkách i staré exempláře málokdy přesáhnou výšku 1,5 m. Květů se ovšem nedočkáme.